

Tlmočnický výkon študentov: prezenčne verzus dištančne, denne verzus externe

Miroslava Melicherčíková – Lucia Dolinská

Katedra anglistiky a amerikanistiky, Filozofická fakulta, Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica

miroslava.melichercikova@umb.sk

lulu.dolinska@gmail.com

Kľúčové slová: konzekutívne tlmočenie, prezenčná výučba, dištančná výučba, denná forma, externá forma

Key words: consecutive interpreting, traditional training, distance training, full-time study, part-time study

Úvod

Databáza slovenských prác o tlmočení sa (aj v dôsledku pandémie koronavírusu) postupne rozrastá o príspevky, ktoré skúmajú dištančnú prípravu budúcich tlmočníkov a s tým súvisiace rôzne otázky. Niektoré aspekty tlmočnickej prípravy sú však stále pertraktované minimálne. Jednou z nich je aj porovnanie tlmočnických výkonov študentov dennej a externej formy štúdia. Objektívnym dôvodom je skutočnosť, že externá forma štúdia filológie nie je na Slovensku taká rozšírená ako denná forma. Nie je nám známe, že by v domácich podmienkach existovalo porovnanie dennej a externej formy štúdia pri prezenčnej (reálne prostredie) a dištančnej výučbe (virtuálne prostredie) tlmočenia. Uvedené stručné porovnanie je preto ambíciou predloženej štúdie. Pokúsime sa zistiť, či v rozličných formách štúdia a pri rozdielnej forme výučby dosahujú študenti porovnateľné výkony v konzekutívnom tlmočení, respektíve v čom sa ich výkony líšia.

Prehľad literatúry

Pojem dištančná výučba sa na Slovensku dostal do popredia v marci 2020, keď si nutnosť dištančnej výučby vyžiadali epidemiologické obmedzenia podmienené pandemiou COVID-19. V rámci vysokoškolskej prípravy však nejde o nový koncept, slovenské univerzity majú predchádzajúce skúsenosti s dištančným vzdelávaním v rámci externej formy štúdia.

Vďaka technologickému pokroku sa dištančná výučba stala pevnou súčasťou tlmočnickej prípravy na univerzitách v Európe, USA, Kanade, Austrálii či v Južnej Afrike už pred niekoľkými rokmi (Sandrelli, 2015). Hlavnými dôvodmi pritom boli rôzne geografické obmedzenia alebo menej rozšírené jazykové kombinácie. Šlo najmä o výučbu komunitného tlmočenia či tlmočenia do posunkovej reči.

Pojem dištančná výučba je pomerne široký a môžeme ho ďalej rozčleniť na synchronnú výučbu (všetci účastníci sú vo vzájomnej interakcii v reálnom čase vo virtuálnom prostredí) a asynchronnú (chýbajúca interakcia v reálnom čase vo virtuálnom prostredí) výučbu (Ko, 2015). Synonymom synchronnej výučby je online výučba, pri asynchronnej výučbe môžeme používať aj termín offline výučba. Vzájomným prepojením prezenčnej a online výučby vzniká kombinovaná výučba (Sawyer – Roy, 2015).

Práve v dôsledku zmenenej situácie a nutnosti zavedenia dištančnej výučby aj v príprave budúcich tlmočníkov sa začínajú čoraz viac objavovať otázky zamerané na jej vnímanie a efektívnosť. Doma aj v zahraničí vznikajú štúdie, ktoré mapujú viaceré aspekty realizovanej výučby. V stredoeurópskom kontexte medzi prvé takéto iniciatívy patrí prednáška I. Čeňkovej a P. Mračkovej Vavroušovej (2020), vyučujúcich z Ústavu translatológie na Karlovej univerzite

v Prahe, o skúsenostiach s dištančnou výučbou tlmočenia v dôsledku pandémie koronavírusu. Práve vzhľadom na identickosť vzniknutej situácie bol následný priebeh na ostatných tlmočnických pracoviskách dosť podobný, hoci možno rozdielny z hľadiska časovej postupnosti. Potvrdzujú to aj zistenia M. Seresi (2021) o dištančnej výučbe konzekutívneho tlmočenia na Univerzite ELTE v Budapešti. Podobné tendencie ukázal aj prieskum M. Melicherčíkovej v domácich podmienkach (2021a). Sumarizujúco môžeme konštatovať, že nielen študenti, ale aj vyučujúci uvítali ako efektívnejšiu synchrónnu dištančnú výučbu tlmočenia, hoci vzhľadom na absenciu fyzického kontaktu a nutnosť využitia moderných technológií, prináša so sebou aj viaceré negatíva. Psychologickú stránku tohto procesu, najmä duševné zdravie a duševnú pohodu, skúmala S. Hodáková (2021). Autorka zistila, že kľúčovými aspektmi v danom kontexte sú motivácia, sociálna izolácia, časový manažment a možnosti psychohygieny. V ďalších výskumoch (Bachledová, 2021; Bakti, 2021) sa potvrdilo, že pre väčšinu študentov je dištančná výučba menej stresujúca než prezenčná výučba, čo môže prispieť k zlepšovaniu ich tlmočnických výkonov vo virtuálnom/online prostredí.

Hoci prechod na dištančnú výučbu predstavoval obrovskú výzvu pre všetkých zúčastnených (vyučujúcich, študentov), výsledky prieskumov naznačujú, že celkovo môžeme hovoriť o adekvátne zvládnutej výučbe, s dostatočným množstvom a kvalitou nadobudnutých poznatkov a zručností (Hodáková – Perez, 2021; Szabó – Besznyák, 2021).

Niektoré štúdie sa pokúsili porovnať efektívnosť prezenčnej a dištančnej výučby z hľadiska dosiahnutých tlmočnických výkonov (Melicherčíková, 2021b). Hoci ide o výskumy na malých vzorkách, dosiahnuté zistenia naznačujú, že virtuálne prostredie dokáže v značnej miere zastúpiť reálne prostredie. Podobnú ambíciu má aj predložená štúdia, ktorá porovnanie prezenčnej a dištančnej výučby rozširuje o externú formu štúdia (Dolinská, 2022).

Metodika

Výskumnú vzorku tvorilo 15 študentov prvého ročníka magisterského štúdia v odbore filológia, vzorka sa ďalej diferencovala na tri rovnako veľké skupiny. Každá skupina absolvovala povinne voliteľný predmet *konzekutívne tlmočenie v praxi*, na ktorom vznikli analyzované nahrávky tlmočenia. Prvú skupinu tvorili piati študenti denného štúdia, ktorí výučbu tlmočenia v zimnom semestri 2019/2020 absolvovali prezenčne v školských tlmočnických kabínach. Druhá skupina pozostávala taktiež z piatich študentov denného štúdia, ktorí však vzhľadom na zhoršenú epidemiologickú situáciu v zimnom semestri 2020/2021 absolvovali prevažnú časť výučby tlmočenia dištančne prostredníctvom platformy *MS Teams*. Do tretej skupiny patrili piati študenti externého štúdia, ktorí rovnako v zimnom semestri 2020/2021 absolvovali dištančnú výučbu tlmočenia cez rovnakú platformu. Jednotlivé skupiny výskumnej vzorky sú porovnané z hľadiska veku, pohlavia a študijného programu v Tabuľke 1.

	Priemerný vek	Pohlavie	Program
Denní prezenčne	23	Ž 40 % M 60 %	AJ – FJ (2) AJ – ŠJ (1) AJ – RJ (1) AJ – HiJ (1)
Denní dištančne	22	Ž 60 % M 40 %	AJ – ŠJ (3) AJ – NJ (1) AJ – FiJ (1)
Externí dištančne	35,4	Ž 80 % M 20 %	AJ

Tabuľka 1 Charakteristika výskumnej vzorky

Z uvedených dát je zrejmé, že pre skupiny boli príznačné rozdiely najmä vo veku a v študijnom programe. U študentov denného štúdia bol priemerný vek porovnateľný, pre

študentov externého štúdia bol príznačný vyšší priemerný vek. Odráža to fakt, že mnohí externí študenti sú zamestnaní a denná forma je tak pre nich nedostupná. Študijný program denných študentov bol kombinačný (anglický jazyk v kombinácii s francúzskym, španielskym, ruským a nemeckým jazykom) alebo medziodborový (anglický jazyk v kombinácii s históriou alebo filozofiou), u externých študentov máme k dispozícii len nekombinačný program (anglický jazyk).

Výskumný materiál, **nahrávky konzekutívneho tlmočenia**, bol vytvorený na konci zimného semestra (2019/2020 a 2020/2021) v záverečnej fáze tlmočnickeho tréningu v rámci daného predmetu. Použité didaktické postupy boli porovnateľné, keďže všetky tri skupiny vyučoval jeden pedagóg. Časová dotácia predmetu bola identická vo všetkých troch skupinách, 26 hodín počas semestra, identická však nebola frekvencia výučby. V dennom štúdiu šlo o 13 týždňov s 2 seminármi týždenne, v externom štúdiu sa výučba realizovala počas 2 sobôt s 8 seminármi a dopĺňala ju asynchrónna výučba počas jedného piatku v rozsahu 10 seminárov. Pre denné štúdium (prezenčná aj dištančná forma) bola teda príznačná pravidelná výučba, pre externé štúdium skôr bloková výučba.

Vzhľadom na rozdiely vo výučbe vznikli v rozdielnych podmienkach aj nahrávky konzekutívneho tlmočenia. Počas prezenčnej výučby vznikli nahrávky v kabínkovej učebni, počas dištančnej výučby v dennom štúdiu vznikli v domácom prostredí počas online seminára, v oboch prípadoch počas posledného týždňa semestra. Počas dištančnej výučby v externom štúdiu sa nahrávanie realizovalo počas asynchrónnej výučby v domácom prostredí (hoci predchádzajúca výučba prebiehala online).

Pri nahrávaní sme pracovali s prejavom rečníka, ktorý vznikol ako súčasť realizácie projektu KEGA 026UMB-4/2019 *Exaktná učebnica tlmočenia*. Prejav nahovoril rodený hovoriaci (americký prízvuk) a bol cielene volený tak, aby vstupné premenné boli neutrálne (Djovčoš – Melicherčíková – Vilímek, 2021). Dĺžka prejavu (6:38), rýchlosť (201,3 slabík za minútu), zastúpenie jednoslabičných slov (56,5 %) zodpovedali neproblematickým premenným. Napriek tomu lexikálna nasýtenosť (pomer plnovýznamových slov k celkovému počtu slov) presiahla odporúčané maximum 56 %¹. Vyššia lexikálna nasýtenosť prejavu (59,7 %) súvisela najmä s početnými enumeráciami a číselnými údajmi v prejave.

Pri hodnotení tlmočnických výkonov sme sa inšpirovali **hodnotiacim formulárom** Machovej (2016), pracovali sme pritom s dvomi výskumnými nástrojmi. Prvý nástroj slúžil na zhodnotenie obsahovej stránky (množstvo prenesených informácií, počet negatívnych posunov) prostredníctvom **propozičnej analýzy** transkriptov (Djovčoš – Melicherčíková – Vilímek, 2021). Druhý nástroj, **sebahodnotenie a hodnotenie poslucháčmi**, slúžil na posúdenie formálnej stránky. Pri realizácii výskumu tlmočenia je u nás pomerne náročné získať dostatočné množstvo respondentov, hodnotiteľov (Djovčoš – Melicherčíková – Vilímek, 2021). Ukazuje sa, že potenciálnym dôvodom môžu byť aj absentujúce motivačné stimuly. Z tohto dôvodu spoluautorka príspevku oslovila študentov, ktorých vyučovala (v letnom semestri 2021/2022), a za splnenie úlohy im umožnila získať 5 bonusových bodov ku skúške. Z 34 oslovených študentov (prvý ročník bakalárskeho stupňa, filológia) sa do hodnotenia rozhodlo zapojiť 27 študentov, úlohu v stanovenom termíne dvoch týždňov splnilo 26 študentov (76,5 %). Požiadali sme ich, aby si každú audionahrávku tlmočenia vypočuli celú len raz a zhodnotili dve kritériá: celková spokojnosť s tlmočením (5-bodová škála) a istota v hlase rečníka (4-bodová škála). Voľba týchto dvoch kritérií nebola náhodná, ale zámerná, keďže vlastnú spokojnosť s tlmočením a s istotou v hlase uvádzali v sebahodnoteniach aj všetci študenti výskumnej vzorky, ktorých tlmočenia sme nahrávali. Vyššie skóre pri každom kritériu predstavovalo lepšie hodnotenie. Oslovení študenti (hodnotitelia) sa mohli vyjadriť aj k tomu, čo sa im na tlmočení páčilo alebo čo im prekážalo. Ďalej sme u nich zisťovali, či majú skúsenosť s tlmočením zo

¹ Dostupné na internete: <<http://www.analyzemywriting.com/index.html>> [Cit. 2022-05-10.]

štúdiá alebo s reálnym tlmočením. V skupine hodnotiteľov prevládali ženy (80,8 %) priemerný vek bol 20,9 rokov. Väčšina zúčastnených (84,6 %) neabsolvovala ešte žiaden tlmočnický predmet, ale takmer polovica (46,2 %) sa už stretla s reálnym tlmočením.

Cieľom realizovaného výskumu bolo porovnanie konzekutívnych výkonov študentov denného štúdiá pri prezenčnej a dištančnej forme výučby s výkonmi študentov externého štúdiá pri dištančnej forme výučby so zámerom porovnať efektívnosť daných foriem výučby. Inými slovami, chceli sme zistiť, či dosiahnuté výkony môže ovplyvniť forma výučby (prezenčná vs. dištančná) alebo forma štúdiá (denná vs. externá/pravidelná vs. bloková). Na dosiahnutie stanoveného cieľa sme použili metódy analýzy, komparácie a syntézy.

Na základe odbornej literatúry sme sformulovali nasledujúce **výskumné otázky**:

1. Pre ktoré skupiny výskumnej vzorky budú príznačné najväčšie rozdiely v obsahu (prenesené informácie, negatívne posuny)?
2. Pre ktoré skupiny výskumnej vzorky budú príznačné najväčšie rozdiely vo forme (hodnotenie poslucháčmi)?
3. Ako sa budú líšiť sebahodnotenia a hodnotenia poslucháčmi?
4. Ktoré pozitíva budú hodnotitelia uvádzať najčastejšie?
5. Ktoré negatíva budú hodnotitelia uvádzať najčastejšie?

Výsledky

V nasledujúcej časti sa pokúsime vyhodnotiť konzekutívne tlmočenia troch skupín študentov na konci absolvovaného tréningu, budeme porovnávať výkony študentov denného štúdiá v prezenčnej a dištančnej forme a študentov externého štúdiá v dištančnej forme. Vyhodnotíme obsahovú (prenesené informácie, negatívne posuny) a formálnu stránku tlmočení (sebahodnotenia a hodnotenia inými). Zameriame sa aj na stručný prehľad komentárov hodnotiteľov.

Obsahová stránka

Pri hodnotení obsahovej stránky konzekutívnych tlmočnických výkonov sa najprv zameriame na percento prenesených informácií vo všetkých troch skupinách. Deskriptívnu štatistiku uvádzame v nasledujúcej tabuľke.

Prenesené informácie (%)	Denní prezenčne (N = 5)	Denní dištančne (N = 5)	Externí dištančne (N = 5)
Priemer	81,7	90	85,2
Medián	78,3	89,1	87
Štandardná odchýlka	8,5	4,5	5,6
Minimum	71,7	84,8	78,3
Maximum	93,5	95,7	91,3

Tabuľka 2 Obsahová stránka – prenesené informácie

Pri pohľade na dosiahnuté výsledky jednotlivých skupín sú zrejme určité rozdiely v percente prenesených informácií. Najväčšie množstvo informácií sa podarilo preniesť denným študentom, ktorí tlmočnický tréning absolvovali dištančne. Skupina dosahuje najlepšie výsledky vo všetkých ukazovateľoch (priemer, medián, štandardná odchýlka, minimum, maximum). Naopak, najmenšie množstvo informácií preniesli denní študenti, ktorí absolvovali prezenčnú výučbu tlmočenia. Keďže skupiny boli malé, je pravdepodobné, že výkony jednotlivcov mohli skresliť výsledky skupiny. Tento predpoklad potvrdzuje aj minimum v danej skupine. Približne uprostred medzi týmito skupinami (v prenesených informáciách) sa ocitli externí študenti, u ktorých výučba tlmočenia prebiehala dištančne. V prípade prenesených informácií sa dištančná forma výučby ukazuje ako efektívna a porovnateľná s prezenčnou výučbou, hoci nesmieme zabúdať na malú veľkosť našich skupín a potenciálne skreslenie

výsledkov. Dosiahnuté výsledky môžu súvisieť aj s uvádzaným nižším stresom pri dištančnej výučbe tlmočenia (Bachledová, 2021; Bakti, 2021).

Druhú zložku obsahovej stránky tlmočnických výkonov predstavujú negatívne posuny. Ich prehľad v skúmaných skupinách obsahuje nasledujúca tabuľka.

Negatívne posuny	Denní prezenčne (N = 5)	Denní dištančne (N = 5)	Externí dištančne (N = 5)
Priemer	2	2,4	2,8
Medián	2	2	3
Štandardná odchýlka	1,6	2,1	2,2
Minimum	0	1	0
Maximum	4	6	6

Tabuľka 3 Obsahová stránka – negatívne posuny

Pri pohľade na výsledky dosiahnuté v súvislosti s negatívnymi posunmi pozorujeme zmenu v porovnaní s prenesenými informáciami. Vidíme, že najvernejší pôvodnej nahrávke boli denní študenti v prezenčnej forme štúdia, teda v ich tlmočeníach sa vyskytlo najmenej negatívnych posunov. Najviac negatívnych posunov urobili externí študenti (dištančne), hoci rozdiel v porovnaní s dennými študentmi (dištančne) nie je veľký. Pri kritériu negatívnych posunov neboli rozdiely medzi tromi skupinami výrazné, hoci celkovo presnejšie tlmočili študenti v prezenčnej než dištančnej výučbe.

Hodnotenie obsahovej stránky konzekutívnych tlmočení zahŕňalo dve kritériá, v ktorých porovnávané skupiny dosiahli rozdielne výsledky, nemôžeme tak jednoznačne určiť skupinu s najlepším výkonom. Zároveň však zistené rozdiely medzi skupinami neboli markantné. Nezistili sme ani súvislosť medzi objemom prenesených informácií a počtom negatívnych posunov. Tlmočnické výkony jednotlivcov boli v skupinách rozdielne. Ďalšie interpretácie dosiahnutých výsledkov by boli možné, ak by sme mali k dispozícii doplňujúce informácie napríklad o kognitívnych či osobnostných charakteristikách, predchádzajúcom vzdelaní, o pobyte v zahraničí či o praxi v odbore.

Pri vyhodnotení konzekutívnych výkonov jednotlivých skupín je taktiež potrebné zohľadniť podmienky, za ktorých tlmočenie prejavu prebiehalo. Študenti, ktorí prejav tlmočili v triede pri prezenčnej forme výučby, mohli byť rušení tlmočiacimi spolužiakmi v otvorených kabínach. Študenti, ktorí tlmočili v inom ako školskom prostredí, pri dištančnej forme výučby, mali rôzne podmienky. Tlmočenie v domácom prostredí môže byť tiež stresujúce (napr. vyrušovanie rodinnými príslušníkmi, technické problémy).

V prvej výskumnej otázke sme zisťovali, pre ktoré skupiny výskumnej vzorky budú príznačné najväčšie rozdiely v obsahu (prenesené informácie, negatívne posuny). Predchádzajúce zistenia naznačili, že odpoveď na prvú výskumnú otázku nie je jednoznačná a je potrebné diferencovať ju pre každé kritérium osobitne. Pri množstve prenesených informácií sme zaznamenali najväčšie rozdiely medzi študentmi denného štúdia v dištančnej (najlepší výkon) a prezenčnej forme (najhorší výkon). Z hľadiska negatívnych posunov bol najvýraznejší rozdiel príznačný pre skupiny študentov denného štúdia v prezenčnej forme (najlepší výkon) a študentov externého štúdia v dištančnej forme (najhorší výkon).

Formálna stránka

Pri hodnotení formálnej stránky konzekutívnych tlmočnických výkonov budeme vychádzať z hodnotení iných poslucháčov (oslovení študenti, N = 26). Zameriame sa na dve kritériá, tlmočnický výkon (celková spokojnosť) a istota v hlase (tabuľka 4). Tieto hodnotenia budeme taktiež konfrontovať so sebahodnoteniami študentov výskumnej vzorky.

Poslucháči (N = 26)	Tlmočnický výkon			Istota v hlase		
	Denní prezenčne	Denní dištančne	Externí dištančne	Denní prezenčne	Denní dištančne	Externí dištančne
Priemer	3,6	3,6	3,3	3,2	3,2	2,9
Medián	3,5	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Štandardná odchýlka	1,0	1,1	1,1	0,7	0,8	0,9
Minimum	1	1	1	1	1	1
Maximum	5	5	5	4	4	4
Súčet bodov	470,5	462,5	422,5	413	420,5	380

Tabuľka 4 Formálna stránka – hodnotenia inými poslucháčmi

Pri kritériu tlmočnický výkon je zrejme, že priemerné hodnotenia inými poslucháčmi (26 poslucháčov x 5 študentov v skupine = 130 hodnotení) boli zhodné pri oboch skupinách denných študentov (prezenčná aj dištančná výučba), pričom výkon externých študentov (dištančná výučba) bol v priemere nižší. Pozitívne vnímame skutočnosť, že priemerné hodnotenia prekročili vo všetkých skupinách strednú hodnotu 3 bodov a v každej skupine udelili hodnotitelia aj maximálne skóre 5 bodov. Negatívne vnímame skutočnosť, že v každej skupine bolo udelené aj minimálne skóre 1 bod. Pri kritériu istota v hlase je situácia obdobná, priemerné hodnotenia oboch skupín denných študentov (prezenčná aj dištančná výučba) sú totožné, priemerné hodnotenie externých študentov (dištančná výučba) je mierne nižšie. Paralely s kritériom tlmočnický výkon pozorujeme i pri maximálnom a minimálnom skóre. Zhrnújúc teda môžeme konštatovať, že poslucháči (študenti prvého ročníka bakalárskeho stupňa štúdia filológie) ocenili ako lepšie výkony denných študentov v prezenčnej a dištančnej forme v oboch hodnotených kritériách (tlmočnický výkon, istota v hlase) a negatívnejšie posudzovali výkony externých študentov v dištančnej forme štúdia (hoci rozdiely medzi skupinami nie sú výrazné). V hodnotiacich formulároch sa za nižším hodnotením skrývala najmä nedostatočná plynulosť prejavov – dlhé pauzy, výskyt hezitačných zvukov, nervozita, neistota v hlase alebo váhanie. Toto zistenie podčiarkuje potrebu rečníckych cvičení pri nácviku konzekutívneho tlmočenia. Jedným z dôvodov rozdielnosti medzi študentmi denného a externého štúdia môže byť uvádzaný vekový faktor, ktorý bol vyšší u študentov externého štúdia, a s ním súvisiaci stresový faktor. Druhým dôvodom môže byť rozdielnosť študijného programu. Pri denných študentoch šlo prevažne o kombinačné (v menšej miere o medziodborové) programy, ktoré mohli výraznejšie prispieť k rozvíjaniu tlmočnických zručností než nekombinačný program pri externých študentoch.

V druhej výskumnej otázke sme skúmali, pre ktoré skupiny výskumnej vzorky budú príznačné najväčšie rozdiely vo forme (hodnotenie poslucháčmi). Poslucháči hodnotili nahrávky na základe dvoch kritérií, tlmočnický výkon a istota v hlase. V oboch kritériách sme dospeli k rovnakým zisteniam. Podľa poslucháčov sa tlmočnicke výkony z formálneho hľadiska najviac líšili medzi skupinami denných študentov (prezenčná a dištančná) a skupinou externých študentov (dištančná forma). Opäť je potrebné pripomenúť, že rozdiely medzi danými skupinami neboli veľké.

V nasledujúcich tabuľkách porovnáme sebahodnotenia (ako svoje výkony ohodnotili samotní študenti prvého ročníka magisterského štúdia) s hodnoteniami inými poslucháčmi (študenti najmä prvého ročníka bakalárskeho štúdia). Prvým porovnávaným kritériom je tlmočnický výkon ako celok (tabuľka 5).

Tlmočnický výkon	Denní prezenčne			Denní dištančne			Externí dištančne		
	Seba		Iní	Seba		Iní	Seba		Iní
Priemer	3,2	<	3,6	3,2	<	3,6	2,6	<	3,3
Medián	3		3,5	3		3,0	3		3,0
Štandardná odchýlka	0,8		1,0	0,8		1,1	1		1,1
Minimum	2		1	2		1	1		1
Maximum	4		5	4		5	3,5		5

Tabuľka 5 Tlmočnický výkon – sebahodnotenia a hodnotenia inými poslucháčmi

Priemerné hodnoty všetkých troch skupín potvrdzujú, že samotní študenti vnímali svoje výkony kritickejšie než ich hodnotitelia. Pri oboch skupinách študentov denného štúdia sú hodnoty identické, teda aj rozdiel v hodnoteniach je rovnaký (0,4). Pri externých študentoch je rozdiel v hodnoteniach väčší (0,7), pričom ich sebahodnotenie je nižšie než sebahodnotenia študentov denného štúdia. Študenti externého štúdia sa javia ako najviac sebakritickí, čo môže byť podmienené už uvedeným vekovým faktorom a súvisiacimi vyššími požiadavkami kladenými na vlastný výkon. Celkovo vyššie hodnotenia poslucháčmi vo všetkých troch skupinách môžu súvisieť aj so skutočnosťou, že väčšina hodnotiteľov doteraz neabsolvovala žiadne tlmočnicke semináre a nie je tak oboznámená s kritériami hodnotenia tlmočnických výkonov.

Ďalším porovnávaným kritériom je istota v hlase (tabuľka 6).

Istota v hlase	Denní prezenčne			Denní dištančne			Externí dištančne		
	Seba		Iní	Seba		Iní	Seba		Iní
Priemer	3,4	>	3,2	2,6	<	3,2	2,3	<	2,9
Medián	3		3,0	3		3,0	2		3,0
Štandardná odchýlka	0,5		0,7	0,5		0,8	0,5		0,9
Minimum	3		1	2		1	2		1
Maximum	4		4	3		4	3		4

Tabuľka 6 Istota v hlase – sebahodnotenia a hodnotenia inými poslucháčmi

Pri kritériu istota v hlase nie sú dosiahnuté výsledky také jednoznačné ako v prípade tlmočnického výkonu. V prípade oboch skupín študentov, ktorí výučbu absolvovali dištančne, teda denní aj externí študenti, pozorujeme rovnakú tendenciu ako pri predchádzajúcom kritériu, v priemere ohodnotili svoj hlas ako menej istý než ich poslucháči, pričom externí študenti sa opäť ukázali ako sebakritickejší, keď si udelili nižšie skóre. Naopak, denní študenti, ktorí výučbu absolvovali prezenčne, vnímali svoj hlas ako presvedčivý a nielenže si zo všetkých skupín udelili najvyššie skóre, ale dokonca sa ohodnotili vyššie, než ich ohodnotili ich poslucháči. V tomto prípade môžeme vychádzať z predpokladu, že fyzická prítomnosť v učebni sa pozitívne premietla do sebavedomého vnímania vlastného hlasu, čo naznačuje aj vysoké minimálne skóre 3. Ďalším zdôvodnením rozdielných hodnotení môže byť subjektívne vnímanie ľudského hlasu.

V tretej výskumnej otázke sme sa pokúsili zistiť, ako sa budú líšiť sebahodnotenia a hodnotenia inými poslucháčmi. Podobne ako pri prvej výskumnej otázke ani v tomto prípade nemôžeme jednoznačne zodpovedať otázku, keďže zistenia pri skúmaných kritériách sa líšili. Pri hodnotení tlmočnického výkonu sme zaznamenali súhlasnú tendenciu kritickejšieho hodnotenia zo strany samotných študentov (vo všetkých troch skupinách) a vyššieho hodnotenia zo strany poslucháčov. Pri hodnotení istoty v hlase sa ako dominantní javili študenti denného štúdia, ktorí tlmočnický tréning absolvovali prezenčne a ktorí vnímali svoj hlas ako presvedčivejší než ostatní poslucháči. Naopak, v zostávajúcich dvoch skupinách študentov bolo opäť prítomné nižšie sebahodnotenie študentov a vyššie hodnotenie poslucháčov.

Analýza hodnotiacich formulárov

Na základe analýzy komentárov uvedených pri hodnotení poslucháčmi sa pokúsime determinovať kľúčové pozitívne a negatívne aspekty, ktoré môžu ovplyvniť celkový dojem z tlmočenia. Z hľadiska hodnotenia sme medzi jednotlivými poslucháčmi zaznamenali viaceré podobné tendencie. To, v čom sa hodnotiace formuláre líšili, bola použitá terminológia. Študenti, ktorí už absolvovali tlmočnický seminár v predchádzajúcom semestri (15,4 %), používali príslušnú odbornú terminológiu, ako napríklad hezitačné zvuky, false starts² a podobne.

Poslucháči medzi pozitívami posudzovaných tlmočnických nahrávok najčastejšie uvádzali plynulosť prejavu a príjemný hlas tlmočníka. Často spomínali aj presvedčivý a sebaistý tón hlasu. Prítomnosť týchto aspektov sa u poslucháčov spájala s kvalitným tlmočením. Medzi ďalšími pozitívami tlmočnickovho prejavu sa vyskytovala aj práca s hlasom, najmä správna intonácia. Ako dôležité vnímali poslucháči tiež tempo tlmočnickovho prejavu. V komentároch sa ďalej vyjadrovali aj k pohotovej a správnej syntaxi. Vyššie uvedené aspekty ponúkajú odpoveď na štvrtú výskumnú otázku, v ktorej sme analyzovali najčastejšie uvádzané pozitíva hodnotiteľov.

Medzi negatívami uvádzali poslucháči nesúvislosť tlmočnickovho prejavu spôsobenú dlhými pauzami, neistotou v hlase a váhaním. Často sa v ich komentároch objavovali aj nežiaduce hezitačné zvuky. K negatívnemu hodnoteniu prispela i monotónnosť prejavu, nervozita či zbytočné opravovanie sa. O monotónnom tlmočení sa poslucháči vyjadrovali ako o prejave bez emócií. Ako rušivé vnímali aj neprímerané rečnícke tempo, buď príliš pomalé, alebo, naopak, príliš rýchle. Zmätočne pôsobilo na poslucháčov aj časté opakovanie povedaného. Kriticky sa vyjadrovali i k nesprávne zvolenej melódii (stúpavej alebo klesavej). Jednotlivé aspekty môžeme uviesť ako odpoveď na piatu výskumnú otázku, v ktorej sme analyzovali najčastejšie uvádzané negatíva hodnotiteľov.

Vyššie uvedené zistenia naznačujú, že pre (nezainteresovaných) poslucháčov sa kvalita v tlmočení spája najmä s formálnou zložkou prejavu a rečníckymi schopnosťami tlmočníka. Spôsob prednesu sa tak pre poslucháčov môže javiť ako dôležitejší než obsahová stránka tlmočenia. K podobným zisteniam dospeli vo svojom prieskume aj Chevalier – Gile (2015), keď sa ich respondenti viac vyjadrovali k forme ako k obsahu tlmočeného prejavu.

Záver

V predloženej štúdií sme sa pokúsili porovnať konzekutívne tlmočenie študentov, ktorí absolvovali tlmočnický tréning (pod vedením jedného pedagóga) v rozdielnej forme štúdia a v rozdielnej forme výučby. Pokúsili sme sa porovnať dennú a externú formu štúdia, prezenčnú a dištančnú formu výučby konzekutívneho tlmočenia. Nie je nám známe, že by v domácom kontexte bola táto téma už spracovaná. Na druhej strane si uvedomujeme, že dosiahnuté zistenia majú len ilustračný charakter, keďže sa štúdia realizovala na malej výskumnej vzorke.

Hodnotenie obsahovej stránky tlmočnických výkonov ukázalo, že výsledky v skúmaných kritériách, konkrétne percento prenesených informácií a množstvo negatívnych posunov, sa rôznia. Pri porovnaní troch skupín výskumnej vzorky prostredníctvom propozičnej analýzy sme zistili, že najviac informácií sa podarilo preniesť denným študentom, ktorí tlmočnicku prípravu (výučbu predmetu *konzekutívne tlmočenie v praxi*) absolvovali v zimnom semestri 2020/2021 dištančnou formou. Daná skupina v priemere pretlmočila 90 % informácií. Druhí v poradí boli študenti externého štúdia, ktorí tlmočnicku prípravu absolvovali dištančne v rovnakom semestri, v priemere správne pretlmočili 85,2 % informácií. Najmenej informácií preniesli študenti denného štúdia, ktorí výučbu absolvovali prezenčnou formou v zimnom semestri

² Prerušenie formulovania výpovede, zvyčajne spojené so zmenou vetnej štruktúry alebo so zmenou myšlienky.

2019/2020. Podarilo sa im sprostredkovať 81,7 % informácií. Pri kategórii negatívnych posunov sme dospeli k odlišným zisteniam. Študenti počas prezenčnej výučby dosiahli najmenší priemerný počet negatívnych posunov (2). Viac negatívnych posunov (2,4) sme zaznamenali u študentov denného štúdia počas dištančnej výučby. V priemere najviac negatívnych posunov (2,8) sme zaznamenali u študentov externého štúdia.

Tieto zistenia naznačujú, že skóre bolo rozdielne pri každej zo skúmaných kategórií vo všetkých troch vybraných skupinách. Denní študenti (prezenčná forma) síce dosiahli najmenej negatívnych posunov, ale preniesli aj najmenší objem informácií. Externí študenti (dištančná forma) sa síce ocitli uprostred z hľadiska objemu prenesených informácií, ale dosiahli najviac negatívnych posunov. Denní študenti (dištančná forma) preniesli najväčší objem informácií a z hľadiska negatívnych posunov sa ocitli uprostred. Dosiahnuté zistenia naznačujú, že pri zlepšovaní obsahovej stránky tlmočnického výkonu môže byť efektívna kombinácia prezenčnej a dištančnej (online) výučby.

Hodnotenie formálnej stránky tlmočnických výkonov ukázalo viaceré súhlasné tendencie. Skupina poslucháčov (N = 26), väčšinou študentov prvého ročníka filológie v bakalárskom stupni štúdia, prideliť posudzovaným tlmočnickým výkonom vyššie priemerné skóre než si daní študenti (N = 15) prideliť v sebahodnoteniach. Tlmočnicke výkony denných študentov (prezenčná aj dištančná forma) pritom hodnotili vyššie ako tlmočnicke výkony externých študentov (dištančná forma). Podobný trend bol príznačný aj pre kritérium istoty v hlase (výnimku predstavovali denní študenti, ktorí svoj hlas vnímali mierne presvedčivejšie než ich hodnotitelia). Celkovo vyššie pridelené skóre môže súvisieť so skutočnosťou, že väčšina hodnotiteľov (84,6 %) nemá žiadnu skúsenosť s tlmočnickým tréningom, teda ešte neabsolvovala žiaden tlmočnicke predmet. Analýzy hodnotiacich formulárov naznačili, že k vyššiemu skóre u denných študentov v prezenčnej forme prispeli najmä presvedčivé a sebavedomé tlmočnicke prejavy. Naopak, nižšie skóre u externých študentov možno pripísať najmä nedostatočnej plynulosti tlmočnických prejavov. Tieto zistenia naznačujú potrebu a potenciálny prínos rečníckych cvičení vo výučbe (nielen) konzekutívneho tlmočenia.

Konfrontácia sebahodnotení a hodnotení inými študentmi poukázala na prevažne kritickejšie vnímanie vlastného výkonu, pričom externí študenti boli náročnejšími sebahodnotiteľmi než denní študenti. Podobné zistenia, konkrétne tendenciu kritickejšieho sebahodnotenia, potvrdil aj výskum M. Djovčoša, M. Melicherčíkovej a V. Vilímka (2021).

Aj napriek zisteným rozdielom v skúmaných kritériách je zrejme, že rozdiely neboli vo väčšine prípadov markantné a konzekutívne tlmočnicke výkony študentov sú v skúmaných formách štúdia a výučby relatívne porovnateľné. V rámci skupín sa vyskytovali študenti, ktorí priemerné skóre zvyšovali aj znižovali. Práve identifikovaním slabých stránok vzniká priestor na ich postupnú a cieľenú elimináciu. Pri dennom štúdiu, ktoré sa vyznačuje väčšou pravidelnosťou tlmočnického tréningu v porovnaní s externým štúdiom (bloková výučba), registrujeme síce mierne lepšie celkové výsledky, napriek tomu sa domnievame, že obe formy štúdia môžeme považovať za konkurencieschopné. Rozdielnosť dosiahnutých zistení môže súvisieť aj s priemerne vyšším vekom externých študentov či s rozličnosťou študijných programov (kombinačné a medziodborové vs. nekombinačné). Ako porovnateľné sa v našom výskume ukázali aj prezenčná a dištančná forma výučby. Hoci porovnávané tri skupiny boli veľmi malé (N = 5) a prezentované výsledky majú len ilustračný charakter, naznačujú potenciálny prínos kombinovanej výučby tlmočenia.

Literatúra:

BACHLEDOVÁ, M. (2021): A few notes on teaching translation and interpreting online. In: A. Slatinská (ed.): *Teória a prax prípravy budúcich translatológov a učiteľov anglického jazyka III*. Banská Bystrica: A grafik, s. 19–24.

- BAKTI, M. (2021): Teaching consecutive interpreting remotely online. Students' perceptions. In: *Bridge: Trends and Traditions in Translation and Interpreting Studies*, 2/2, s. 50–62.
- ČEŇKOVÁ, I. – MRAČKOVÁ VAVROŠOVÁ, P. (2020): *Remote interpreting. Zkušenosti vyučujících a studentů z online výuky*. JTP – Jednota tlumočnicků a překladatelů. [Cit. 2022-05-24.] Dostupné na internete: <<https://www.youtube.com/watch?v=sGaGNAcvymQ>>
- CHEVALIER, L. – GILE, D. (2015): Interpreting quality: a case study of spontaneous reactions. In: *FORUM. International Journal of Interpretation and Translation*, 13/1, s. 1–26.
- DJOVČOŠ, M. – MELICHERČÍKOVÁ, M. – VILÍMEK, V. (2021): *Učebnica tlmočenia: skúsenosti a dôkazy*. Banská Bystrica: Belianum.
- DOLINSKÁ, L. (2022): *Porovnanie konzekutívneho tlmočenia: prezenčná a dištančná výučba*. (Diplomová práca). Banská Bystrica: Filozofická fakulta Univerzity Mateja Bela.
- HODÁKOVÁ, S. (2021): Mental health and well-being of students in the context of remote training of future translators and interpreters. In: *Bridge: Trends and Traditions in Translation and Interpreting Studies*, 2/2, s. 63–76.
- HODÁKOVÁ, S. – PEREZ, E. (2021): Výučba prekladu a tlmočenia v čase pandémie COVID-19: trhová kompetencia a kontakt s praxou. In: E. Kaščáková (ed.): *Forlang: cudzie jazyky v akademickom prostredí: periodický zborník vedeckých príspevkov a odborných článkov z medzinárodnej vedeckej konferencie konanej 23. – 24. júna 2021*. Košice: Technická univerzita, s. 138–145.
- KO, L. (2015): E-learning. In: F. Pöchhacker (ed.): *Routledge Encyclopaedia of Interpreting Studies*. London: Routledge, s. 139–140.
- MACHOVÁ, L. (2016): *Hodnotiaci formulár ako nástroj tlmočnickej sebareflexie u študentov: Didaktické východiská*. (Dizertačná práca). Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave.
- MELICHERČÍKOVÁ, M. (2021a): Dištančná výučba tlmočnických predmetov počas dvoch semestrov z pohľadu študentov. In: *Acta Universitatis Carolinae Philologica*. 2, s. 151–170. [Cit. 2022-12-14.] Dostupné na internete: <https://karolinum.cz/data/clanek/10711/Phil_2021_2_0151.pdf>
- MELICHERČÍKOVÁ, M. (2021b): Porovnanie prezenčnej a dištančnej výučby konzekutívneho tlmočenia. In: *Jazyk a kultúra*, 12/45-46, s. 42–54.
- SANDRELLI, A. (2015): Computer assisted interpreter training. In: F. Pöchhacker (ed.): *Routledge Encyclopaedia of Interpreting Studies*. London: Routledge, s. 75–77.
- SAWYER, D. B. – ROY, C. B. (2015): Education. In: F. Pöchhacker (ed.): *Routledge Encyclopaedia of Interpreting Studies*. London: Routledge, s. 124–130.
- SERESI, M. (2021): Teaching consecutive interpreting online using asynchronous methods. In: M. Seresi – R. Eszenyi – E. Robin (eds.): *Distance education in translator and interpreter training. Methodological lessons during the Covid-19 pandemic*. Budapest: ELTE, s. 90–109.
- SZABÓ, C. – BESZNYÁK, R. (2021): Perspectives of trainers and trainees on online interpreting courses at BME's Centre for Interpreter and Translator Training. In: *Bridge: Trends and Traditions in Translation and Interpreting Studies*, 2/2, s. 29–49.

Summary

Students' interpreting performances: traditional vs. distance training, full-time vs. part-time study

This study presents the results of research comparing the consecutive interpreting performances of full-time students (traditional and distance training) with the performances of part-time students (distance training). In doing so, the authors tried to determine whether the form of training (traditional vs. distance) or form of study (full-time vs. part-time) can influence interpreting performance. The evaluation of the interpreting performances' semantic component showed varying results on the examined criteria (information transferred and negative shifts). Although the traditionally trained full-time students produced the least negative shifts, they also transferred the least information. The part-time students (distance training only) ranked second in terms of information transferred, but also produced the most negative shifts. Finally, the distance-trained full-time students transferred the most information and ranked second in terms of negative shifts. The evaluation of the interpreting performances' formal component showed several similar tendencies. The group of listeners (N = 26)

assigned higher mean scores to the interpreting performances than the students (N = 15) did in their self-assessments. The listeners rated the interpreting performances of the full-time students (both the traditionally and distance-trained groups) higher than those of the part-time students (distance training only). A similarly self-critical trend was evident for the criterion of voice confidence (the exception being the traditionally trained full-time students, who perceived their voices to be slightly more convincing than their listeners indicated). Analyses of the evaluation forms showed that persuasive and confident interpreting performances contributed to higher scores. On the contrary, lower scores were attributed to a lack of fluency in interpreting performances. These findings suggest the need for and potential benefit of rhetorical exercises in interpreter training. Although the three groups compared were very small (N = 5) and the results are only illustrative, they indicate the potential benefits of blended instruction.

Štúdia vznikla v rámci riešenia projektu VEGA 1/0202/21: Reflexia kognitívnych a osobnostných charakteristík v tlmočníckom výkone študentov PaT a profesionálov v reálnom a virtuálnom prostredí.